

Dorota Masłowska

Kaks vaest rumeenlast

(Dwoje biednych Rumunów mówiących po polsku)
Poola keelest tõlkinud **Margus Alver**

Lavastaja

Hendrik Toompere jr
(Eesti Draamateater)

Kunstnik ning video- ja

valguskujundaja

Kristjan Suits

Dramaturg

Triin Sinissaar

Muusikaline kujundaja

Lauri Kaldoja

Etenduse juht

Annika Rohtväli

Esietendus 11. novembril 2017 Taevalaval

Lavastuses kasutatud muusika

Forever Young (Berhard Lloyd, Frank Mertens, Marian Gold)

If You Leave Me Now (Peter Cetera)

Perfect Day (Lou Reed)

Lavastuses ja kavalehes on kasutatud katkendeid George Gordon Byroni luuletusest „Pimedus“ (tõlkinud Minni Nurme) ja William Shakespeare'i näidendist „Kuningas Richard III“ (tõlkinud Georg Meri).

Teatri peanäitejuht: Elmo Nüganen

Teatri direktor: Raivo Põldmaa

TALLINNA LINNATEATER

Lai 23, Tallinn 10133

www.linnateater.ee

twitter.com/linnateater

facebook.com/linnateater

Kavalehe koostas Helen Männik,
kujundas Katre Rohumaa,
fotod proovist Siim Vahur.

Osades

Džiina

Isa Joosep

Autojuht

Naine

Politseinik, Waldek, Vanamees

Politseinik, Baaridaam

Hele Kõrve

Argo Aadli

Kalju Orro

Anne Reemann

Margus Tabor

Epp Eespäev

Dorota Masłowska

Dorota Masłowska on sündinud 1983. aastal Wejherowos, Põhja-Poolas. Pärast gümnaasiumi lõpetamist kandideeris ta Gdański ülikooli psühholoogia erialale, sai sisse, ent loobus sellest ning alustas õppeaastat hoopis Varssavi ülikoolis kultuuri-teaduste tudengina. Oma kirjanikudebüüdi tegi ta 2002. aastal romaaniga „Poola-Vene sõda valgepunase lipu all“ („Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną“), olles teose avaldamise hetkel vaid 19-aastane. Provokatiivselt ja otseütlevalt kirjapandud romaan, mis kirjeldas musta humoori võtmes postkommunistliku Poola noorsugu, osutus koheselt best-selleriks ning võitis kodumaal kaks kõige suuremat kirjandusauhinda. „Poola-Vene sõda valgepunase lipu all“ nimetati arvustustes kümnenendi parimaks Poola kirjandusteoseks. Noore ja tundmatu autori järele algas tõeline meediajaht – kõik tahtsid Masłowskaga intervjuud, igäüks soovis teada tema arvamust. Sündinud oli uus täht.

Masłowskast kujundati meediastaar, selle kõige halvemas mõttes, keda liigutati nuku kombel nii nagu parasjagu vaja. Meedia kohtles tema romaani kui

tavalist meelelahutustööstuse vilja, mis autori-
le sugugi ei meeldinud. Masłowska otsustas kätte
maksta – nii ilmus neli aastat hiljem kauaoodatud
teine romaan „Kuninganna paabulind“ („Paw kró-
lowej“), mille sisu tugineb paljuski autori isiklikele
kogemustele: nimelt on selle peakangelaseks hää-
buv laulja, kellega meedia igal võimalusel manipu-
leerida üritab. Romaani sisust suuremat tähelepanu
väärib hoopis autori stiilivalik: „Kuninganna paa-
bulind“ on kirjutatud hiphopi vaimus ja rütmikas,
mis annab autorile võimaluse väljendada oma arva-
must piisavalt vulgaarselt ning otsekohevalt – täp-
selt nii, nagu Masłowska sooviski. Tema kirjakeeles
esineb taotluslikult palju grammatilisi vigu ja kee-
lelisi perverssusi. Ometi peegeldab Masłowska just
sellist kirjanduslikku võtet kasutades kõige ausa-
malt ja tõetruumalt maailma, millesse ta ise 2005.
aastal sattunud oli.

Pärast kahe auhindadega pärjatud romaani kirju-
tamist pööras Masłowska pilgu teatri suunas. Nii
nägi 2006. aastal ilmavalgust tema esimene näi-
dend „Kaks poola keelt oskavat vaest rumeenlast“
(„Dwoje biednych Rumunów mówiących po pols-
ku“), mille tellis autorilt Teatr Rozmaitości juht.
Kodumaised kriitikud võtsid lavastuse vastu küllalt
ebasõbralikult – probleem võis olla nii lavastuslikes
kohmakustes kui ka Masłowska keelekasutuses,
mis osutus nende arvates teatrilavale pigem ebaso-
bilikuks. Masłowska ei lasknud end sellest heiduta-
da ning kaks aastat hiljem kirjutas ta uue näidendi

„Meie vahel on kõik hästi“ („Między nami dobrze jest“). „Kahe poola keelt oskava vaese rumeenlase“ edu saabus hoopis paar aastat hiljem – 2008. aastal toimus esietendus Londonis ning kaks aastat hiljem New Yorgis. Mõlemad lavastused võttis sealne publik vastu väga soojalt.

Välismaiste kriitikute arvustustes tuuakse esile Masłowska provotseerivat ning iroonilist vaadet ühiskonnale. Erilist tähelepanu on pälvinud tema keelekasutus – seda peetakse ühest küljest küll vulgaarseks ja küüniliseks, ent teisalt esindab Masłowska looming õige teraselt postmodernistlikku kirjandust, mille jõulisus ja otsekoheus võivadki esmajoones ehmatada. Masłowska kirjeldab valehäbita ebamugavaid situatsioone või sündmusi ja tänapäeva Poola varjukülgi. Tema loodud karakterid on grotesksed, sageli ebaintelligentsed ning kitsa silmaringiga. Ent just selliseid võtteid kasutades avab ta nii oma lugejate kui teatripubliku silmad ning sunnib paratamatul kombel vaatama peeglist.

Dorota Masłowska romaane ja näidendeid on tõlgitud 15 keelde, nendest on valminud filme ja lavastusi. Hetkel tegutseb ta peamiselt ajakirjanikuna.

Ma nägin und, mis polnudki kui uni.

*Ei olnud enam päikest! Sihitult
kesk ilmaruumi tähed rändasid
ja mustas pimeduses jääne maa
kuuvalguseta pilkas õhus rippus.*

INTERVJUU AUTORIGA:

Dorota Masłowska

*Dorota Masłowskaga vestelnud Helen Männik
ja Margus Alver 2017. aasta sügisel*

Tõlkinud Margus Alver

MA. Mis ajendas Teid 2006. aastal seda näidendit kirjutama? Kuidas sündis rumeenlaste kujund? Kas eksin, kui mulle tundub, et peategelased esindavad sama põlvkonda mis Teie romaani „Poola-Vene sõda valgepunase lipu all“ („Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną“) tegelased?

Ma kirjutasin selle näidendi üksteist aastat tagasi. Mul on meeles, et toona oli poola kõnekeeles käibel sõna „Rumeenia“ tähenduses „armetus“, „külm“, „tühjus“, „meeleheide“. Mingist jutuajamisest jäi mulle kõrvu väljend „kaks poola keelt oskavat vaest rumeenlast“. See väljend tundus mulle ühteagegu nii vahvalt absurdne kui ka tugeva sotsioloogilise sisuga, nii et sobis imehästi pealkirjaks. Sinna juurde lisasin vastavad peategelased, kes esindavad minu enda põlvkonda.

HM. Kas teatav suhe, mis esineb Teie näidendis rumeenlaste ja poolakate vahel, on võrreldav hetkel Euroopas aktuaalse pagulaskriisi temaatikaga? Esineb seal Teie meelest mingisuguseid ühisosi?

Minu arvates on see väga huvitav assotsiatsioon. Kuigi näidendit kirjutades tuginesin ma oma lapsepõlvemälestustele, see tähendab kurdide ja Rumeenia romade sisserände lainele, mis 1990. aastate algul Poola tänavatele valgus. Lapsena ma koldasti kartsin neid: Poola oli vaene maa, kuhu valgus veel vaesemaid inimesi. Nüüd kuulume me rikkasse Euroopasse ja nüüd tundub meile hoopis, et pagulased ähvardavad meie suhteliselt head elujärge, mille me alles äsja saavutanud oleme. Endiselt aga tunduvad nad meile meist halvemate ja erinevate, meile võõraste ja ohtlike inimestena.

HM. Vaesus on tänapäeval endiselt püsiv ja põletav teema. Ka Eestis eksisteerib endiselt taolisi nurgataguseid urkaid nagu „Kahes vaeses rumeenlases“. Kuidas on olukord Poolas täna, üksteist aastat hiljem? Kas portreteriksite tänapäeva Poolat kuidagi teisiti kui 2006. aastal?

Kindlasti. Majandusmaastik on oluliselt muutunud. Kas või juba sellepärast, et Poolast on selle aja jooksul kaks ja pool miljonit inimest välismaale tööle siirdunud. See on oluliselt muutnud tööturu olukorda, on muutnud nii rikast kui ka vaest Poolat. Kommetest ja keelekasutusest rääkimata.

MA. Eestis jõuab Teie näidend lavale 2017. aasta lõpus. Nagu Te isegi just nentisite, on vahepeal nii Poola kui ka teiste Euroopa Liidu riikide ühiskonda tabanud suured muutused. Kas Teie arvates võtab vaataja seda tükki täna vastu teisiti kui 2006. aastal?

Kindlasti. Kuigi viimaste aastate sündmused on selle näidendi uuesti päevakajaliseks muutnud. Rumeeniast pärit mustlasi, kellele viitab tüki pealkiri, Poola tänavatelt enam samahästi kui ei leia. See-eest on Euroopasse valguvate pagulaste teema tekitanud elava arutelu sellest, mis on „teistsugune“, „halvem“ kui meie, hirmust metsiku sissetungija ees, kes meie heaolu väravatele tormi jookseb. Ka sellest on selles tükis natuke juttu.

MA. Näidendi tegevus toimub Poolas ja portreerib Poola ühiskonda. Ka minu tõlkes eesti keelde ja Hendrik Toompere lavastuses pole tegevust toodud üle Eestisse. Teie näidendit on tõlgitud paljudesse keeltesse. Te olete näinud selle lavastusi paljudes riikides. Mida arvate välismaal nähtud lavastuste kontseptsioonist? Kas Teie arvates on välismaal publik lavastuse teisiti vastu võtnud kui Poolas?

Võib-olla naudiskleb Poolas publik rohkem detaile ja keelevigureid, millest mõningad on tõlkimatud ja seetõttu arusaadavad üksnes Poolas. Välismaal trupid paratamatult kärbivad neid ja otsivad tükist universaalset sõnumit. Seevastu rikastatavad nad näidendit kohaliku koloriidiga. Näiteks Berliinis

lavastas Armin Petras näidendi 2008. aastal avalikuks tulnud Josef Fritzli loo valguses. Poolas on seda tükki alati igati realistlikuks peetud, kuid näiteks Austraalias ei saa mingist realismist juttugi olla, sest sealses kontekstis on „Kaks poola keelt oskavat vaest rumeenlast” puhas nonsenss.

MA. Eesti lavadele jõuab Kesk-Euroopa uuem näitekirjandus üsna harva. Mulle tundub, et keskmine eestlane teab Poolast üsna vähe, kuigi küllap on eestlastel ja poolakatel sarnase lähiajaloo tõttu palju ühist. Millega Eesti Teie jaoks seostub?

Ega Poola teatriski vist tihti uusi Eesti näidendeid lavastata. Eesti ei seostu minu jaoks paraku mitte millegagi, sest ma pole seal kunagi käinud.

HM. Kui Teie romaanid 2002. ja 2005. aastal ilmusid, said nad suurt tähelepanu. Kuidas kirjeldaksite aga Poola kirjanduse hetkeseisu ja missugune kirjandus Teid ennast enim kõnetab?

Poolas ilmub praegu palju suurepäraseid raamatuid, aga minu arvates püsib praegu kõige kõrgemal tasemel nii-öelda *non-fiction*. Ma loen praegu paksu Witold Gombrowiczi elulugu – vapustav raamat. Voodi kõrval ootab oma järke veel mitu elulooraamatut ja reportaaži. Mis ilukirjandusse puutub, siis hetkel mul iidoleid pole.

HM. Te olete kirjutanud kaks näitemängu. Mis ajendas Teid näitekirjanduses kätt proovima? 2010. aastal vastasite küsimusele, kas tulevikus on plaanis ehk veel mõni näidend kirjutada, järgmiselt: „Mul on seda praegu raske öelda. Ma eelistaksin proosa juurde tagasi tulla. Ma ei tahaks teatrisse takerduda ega tahaks midagi masinlikult tegema hakata, mistõttu arvan, et oleks vist ikka tore jälle kirjaniukuks hakata.“¹ Kas täna vastaksite teisiti?

Enne kui ma teatrile kirjutama hakkasin, olin kahe palju kära tekitanud romaani autor. Kui ma olin teise romaani valmis saanud, tahtsin muuta konventsioone, katsetada midagi uut. Teater polnud mulle kunagi varem huvi pakkunud, aga läks nii, et tundud poola lavastaja Grzegorz Jarzyna tegi mulle koostööpakkumise ja ma otsustasin proovi teha. Vormimuutused virgutavad mind, sest ma kardan väga käia mööda sissetallatud radu, iseennast korrata ja järele teha.

HM. Autojuht kehastab Teie näidendis kõikvõimalikke võõravihaga seotud stereotüüpe. Kuidas võidelda ksenofoobiaga? Kas üks viis seda teha on sellest kirjutada?

Poolas, kus viimastel aastatel on tugevnenud rahvuslik meelestatus, on see kindlasti just praegu ülimalt päevakajaline teema. Ei teagi, kas sellest

¹ <http://www.wilnoteka.lt/pl/arttykul/dorota-maslowska-polska-jedyny-kraj-ktory-przez-jezyk-rozumie-m-tak-do-dosci>

kirjutamine aitab midagi muuta, sest ma kardan, et võõravihkajad ilukirjandust palju ei loegi. Aga võib-olla on see hoopis eksitav ja ebaõiglane stereotüüp!

*Oo, arg süütunne, kuis sa piinad mind!
Leek põleb sinakalt ... On kesköötund.
Külm higi nõrgub värisevast ihust ...
Ent keda kardan? Ennast? Teisi pole ...
End armastan, sest mina – olen mina.
On siin ehk mõrvar? Ei ... jah, see ma olen!
Siis page ... Kelle eest? Kas enda eest?
Et ma ei tasuks kätte – endale?
Kuid armastan end ... Miks? Kas hea eest, mida
ma ise olen teinud endale?
Oh häda, ei! Ma pigem vihkan ennast –
on vihatavaid tegusid mu hingel ...
Ma olen lurjus ... Valetan, ei ole! ...
Narr, kiida end! ... Narr, ära meelita ...
On mitu tuhat keelt mu hingepiinal
ja igaüks neist räägib isejuttu,
ja iga jutt mind mõistab lurjuseks ...*

KSENOFOOBIA POLE ÜHISKONNAST KUHUGI KADUNUD

Jaan Lahe, teoloogiadoktor

Ilmunud 30. oktoobril 2010 Postimehes

Maailmas leiduvaid nähtusi võib liigendada mitut moodi, kuid võimalike kirjeldamisviiside hulk on paratamatult piiratud. Prantsuse antropoloog Claude Levi-Strauss juhib tähelepanu sellele, et üks universaalsemaid maailma liigendamise viise (mida kohtab enamikus kultuurides) on maailma kirjeldamine kahest liikmest koosnevate vastandmõistete ehk binaarsete opositsioonide kaudu. Vastandatakse head ja kurja, paremat ja vasakut, mees- ja naispoolust jne. Üks ürgsemaid binaarseid opositsioone on inimeste klassifitseerimine oma-deks ja võõrasteks.

Suhtumine „teisesse“ ehk „võõraste“ on ikka olnud ambivalentne. Ühelt poolt on temas nähtud vaenlast ja teda on kardetud, teiselt poolt on usutud, et „teisel“ ehk „võõral“ on midagi, mis endal puudub või mida „teisel“ on rohkem. Nii arvasid näiteks hellenismi ja Rooma keisririigi ajajärgul paljud kreeklased ja roomlased, et kuigi egiptlased ja kaldealased on barbarid, valdavad nad ometi iidset tarkust, mis on kreeklaste ja roomlaste hulgas kaduma läinud või säilinud tunduvalt vähem.

Sellest oli tingitud ka antiikaja haritlaste huvi nende idamaiste rahvaste vastu. See ei välistanud aga seda, et samad haritlased rääkisid nende rahvaste ebausust, ebaaususest, salakavalusest ja muudest säärastest omadustest. Võib väita, et „idamaalase“ kui kõige tüüpilisema „teise“ ehk „võõra“ kuvand, mida on kritiseerinud Ameerika intellektuaal, Palestiina päritolu Edward Said, saab alguse juba antiikajal. Tänapäeval väljendub see eeskätt õhtumaise kultuuri suhtumises islamisse ja araabia kultuuri.

Claude Levi-Strauss ütleb, et etnotsentrism, millega kaasneb teiste rahvaste ja kultuuride halvustamine, on nähtus, mida kohtab pea kõigis kultuurides. Selle kõige vanem ja levinum avaldumisvorm on Levi-Straussi meelest hoiak, mis seisneb selles, et lihtsalt eitatakse neid kultuurilisi vorme – moraalseid, religioosseid, sotsiaalseid, esteetilisi –, mis erinevad kõige rohkem nendest kultuurilistest vormidest, millega meie ennast samastame.

Ta kirjutab: „Metslaste kombat“, „meil nii ei tehta“, „seda ei tohiks lubada“ jne – nii palju kohtab jämedakoelisi reaktsioone, mis väljendavad ikka sedasama judinat, sedasama vastikust, mis tekib, kui puutakse kokku võõrana tunduvate elu-, uskumis- või mõtteviisidega. Nõnda peeti antiikajal kõike, mis ei kuulunud kreeka (ja hiljem kreeka-rooma) kultuuri, ühtviisi barbaarseks; hilisemal ajal on Lääne tsivilisatsioon samas tähenduses kasutanud mõistet metsik. Inimkond lõpeb hõimu, keelerühma,

vahel koguni küla piiril; asi läheb lausa nii kaugele, et suur osa nõndanimetatud primitiivseid rahvaid tähistab iseennast sõnaga, mis tähendab inimesed (või vahel – kas pidada seda tagasihoidlikumaks? – ka head, õiged, täiuslikud), eeldades sellega, et teised hõimud, rühmad või külad ei esinda inimlikke voorusi või koguni inimloomust, vaid koosnevad parimal juhul „halbade“st, „kurjade“st, „maa-ahvide“st või „täimunade“st. Sageli võetakse võõralt viimnegi tegelikkuseraasuke ja tehakse temast „tont“ või „ilmutis“.

Inimgruppide kohta, keda üks või teine ühiskond on pidanud „teiseks“ ehk „võõraks“, võiks tuua rohkesti näiteid nii kaugemast kui ka lähemast ajaloost. Keskaegses Euroopas olid kõige kardetumaks „teiseks“ ehk „võõraks“ paganad, ketserid, juudid ja pidalitõbised; hiliskeskajal ja varasel uusajal nõiad, kes arvati olevat saatana enese käsilased; Nõukogude Liidus olid „teiseks“ ehk „võõraks“ kõik, kes julgesid kritiseerida väärdunud võimustusüsteemi; samasugused inimesed olid „teised“ ehk „võõrad“ ka Natsi-Saksamaal.

Võimule vastuhakkajate hulgas olid „normaalsete inimeste“ hulgast välja arvatud ka teatud etnilised ja religioossed grupid (juudid, romad, Jehoova tunnistajad) ning inimesed, kelle seksuaalne sättumus oli vastuolus riigi kehtestatud „õige“ sättumusega (homoseksuaalid). Pol Pothi valitsuse aegses Kambodžas kuulusid kõige ohtlikumate „teiste“ ehk „võõraste“ hulka haritlased, keda saadeti massiliselt

surmalaagritesse.

Üldistavalt võib öelda, et kõige julmemalt on käitutud ja käitutakse „teiste“ ehk „võõrastega“ totalitaarsetes ühiskondades, mille ideoloogia on kuulutanud end absoluutse tõe kandjaks – tõe, mille kritiseerimine (või milles ainuüksi juba kahtleminegi) on kuritegu või „paremal juhul“ vaimuhaigus.

Totalitaarsete süsteemide juhid on teinud kõik endast oleneva, et „teised“ ehk „võõrad“ marginaalseerida ja isoleerida ühiskonnast. Ja kuna nad on tunnistanud *de facto* mitteinimesteks, on peetud nende suhtes lubatuks absoluutselt kõiki vahendeid – laimamisest, ähvardamisest ja avalikust naeruvääristamisest kuni piinamise ja hukkamiseni.

„Teise“ ehk „võõra“ süü on ühiskonnas domineeriva grupi silmis olnud alati üks ja sama ja seisneb selles, et ta on teistsugune. Sellega ohustab ta väidetavalt ühiskonna aluseid, kuid tegelikult enamasti vaid domineeriva grupi võimu. Haritlased ja intellektuaalid on enamasti need, kes totalitaarse süsteemi ja autoritaarse mõtteviisiga leppida ei suuda, ning seepärast pole ime, et sageli saavad neist totalitaarsetes ühiskondades tagakiusamise ja represseerimise ohvrid (represseerimine hõlmab näiteks ka nende marginaalseerimist ajakirjanduses, mille üle domineerival grupil on kontroll).

Kõik totalitaarsed ühiskonnad on pidanud „teise“ ehk „võõra“ vastu süstemaatilist võitlust, kuid inimkonna ajalugu teab küllalt juhtumeid, kus init-

siatiiv „teise“ ehk „võõra“ hävitamiseks on tulnud n-ö altpoolt, mitte domineeriva grupi juhtkonnalt.

Prantsuse ajaloolane Jaques le Goff ja itaalia ajaloolane Carlo Ginzburg toovad värvikaid näiteid, kuidas XIV sajandil korraldati mitmes Euroopa piirkonnas pogromme juutide ja pidalitõbiste vastu, keda süüdistati ühises vandenõus kristlaste vastu – väideti, et nad tahtvat mürgitada kristlaste joo-givett, neid sel kombel tappa ja võimu enda kätte võtta.

Vandenõusse olevat olnud rahastajatena kaasatud ka moslemitest valitsejad „raja tagant“ (Granada kuningas, Babüloonia sultan). Samal sajandil süüdistati juute ka katku tahtlikus levitamises ja nende vastu võeti ette jõhkraid rünnakuid. Vandenõuteooriad, mis praegu väga moes on, on seega iseenesest väga vana nähtus, üksnes nende vormid on muutunud. Ent alati on peetud vandenõude sepitsejaks „teist“ ehk „võõrast“.

Millest on tingitud ksenofoobia? Lihtne vastus on, et põhjuseks on hirm, sest „teine“ ehk „võõras“ on tundmatu – tema usust, eluviisist ja mõtlemisest on raske aru saada, sest seda ei tunta. Ja teadmatusest sünnivad negatiivsed stereotüübid – „teine“ ehk „võõras“ on pahatahtlik, salakaval, võimuahne jne.

Hirmu kohta kehtib aga see, mida on öelnud saksa psühholoog Fritz Riemann: „Kuigi hirm kuulub möödapääsmatult meie ellu, ei tähenda see tema lakkamatut teadvustamist. Kummatigi on ta

alati olemas ja võib iga silmapilk mingi seesmise või välise elamuse kaudu meie teadvusse jõuda.“

Le Goff ja Ginzburg on analüüsinud juutide, ketserite ja nõidade ning teiste marginaliseeritud gruppide suhtes toime pandud vägivalda ning nad jõuavad järeldusele, et kuigi siin on tegemist stereotüüpidega, millel on pikk ja keeruline ajalugu, on tagakiusamiste ja vägivalda ajendiks olnud ühiskonnas aset leidnud vapustused (näiteks 1347. a Euroopas puhkenud katkuepidemia, saja-aastane sõda, näljahädad).

Sotsiaalseid põhjusi, mis on aktiveerinud nõidade jälitamist ja hävitamist, on toonud esile ka hilisemate (XV–XVII sajandi) nõiaprotsesside uurijad.

Inglismaa nõiaprotsesse uurinud K. Thomas oletab, et sageli said nõiaprotsessid alguse sellest, et mõne vana naise poolt terveks ravitud inimesed jätsid tasu maksmata või oli tegemist võla tasumisest või abiandmisest keeldumisega. Pärast seda tabas süüdlasi haigus või mõni muu õnnetus.

Tihti loeti nõidadeks kerjusnaisi, kes tühjade kätega minema saadetuna olid pomisenud needusi ja vandeid. Naabreile õnnetuste kaela nõidumises kahtlustati popse ja kerjusnaisi, keda ei olnud kutsutud pulma, peietele või mõnele muule sellisele külarahva ettevõtmisele.

Teine Inglismaa nõiaprotsesside uurija A. Macfarlane jõuab samuti järeldusele, et „vastuolud ja

pinged, mis valitsesid naabrite vahel, põimused lõpuks kokku süüdistusteks nõidumises“.

Lisaks sellele oli varauusaeg ajastu, mil ühiskonnas hakkasid toimuma väga suured muutused. Senine traditsiooniline ühiskonnakord murenes ja asendus üha suuremal määral uusajale iseloomuliku kapitalistliku majandussüsteemiga. Muudatused puudutasid ka maailmapilti ja väärtushinnanguid ning kõik see tekitas inimestes ebakindlust.

Nii juutide, ketserite kui ka nõidade tagakiusamise puhul tuleb selle ühte põhjust näha nn patuoina sündroomis – ühiskond vajas vaenlast, kelle peal maandada oma sotsiaalseid ja psüühilisi pingeid. Loomulikult ei tähenda see, nagu poleks tollased inimesed nõiduse võimalikkust uskunud ja kasutanud seda vaid ettekäändena nende hävitamiseks – nagu sageli ekslikult arvatakse.

Nii nagu F. Riemanni järgi muutuvad hirmu avaldumisvormid ajas (näiteks ei tunne me tänapäeval üldiselt hirmu müristamise ja välgu ees; see-eest tunnetame tänapäeval varasematele kultuuridele tundmatuid hirme – meil on hirm bakterite, uute kohutavate haiguste ja liiklusõnnetuste ees), nii muutub ja erineb kultuuriti ka see, keda peetakse „võõraks“ ehk „teiseks“.

Ksenofoobia ei ole kuhugi kadunud, vaid eksisteerib ka tänapäeva Eesti ühiskonnas. Majandussurutis ja paljude inimeste suutmatus kohaneda kiirete muutustega ühiskonnas tekitavad sotsiaalset ebakind-

lust ja see on soodne pinnas ksenofoobia tugev-
nemiseks. Viimane on aga ohtlik meie ühiskonna
stabiilsusele.

Kui suren, ükski hing ei haletse.

*Ja miks nad peaksidki, kui eneseski
ma enda vastu halastust ei leia?*

Töörühm

Lavastusjuht Mart Saar

Dekoratsioonid Tiit Villemsoo, Airi Look,
Rene Vernik, Grete Saluste, Gert Lombiots

Kostüümid Ene Palu, Aalja Soome,
Airiin Saar, Tiina Uibo, Jaana Leib

Heli Haar Tammik, Arbo Maran,
Indrek Tiisel, Lauri Urb, Nikita Šiškov

Video Lauri Urb

Valgus Merily Loss, Neeme Jõe,
Silver Savik, Teet Orupõld

Rekvisiit Terje Kessel-Otsa, Veeli Tamm,
Margus Mänd, Laura Väljaots

Grimm Anu Konze, Enda Karimõisa,
Annifrid Muda, Heldi Aun-Trepp, Elerin Luuk

Riietajad Külli Pavelson, Anneli Kõrvel,
Kristiina Maimre, Öinne Meronen

Lava Jaak Kaljurand, Jaan Kaljurand,
Tarvo Elblaus, Sergei Peetso, Jasper
Roost, Joonas Eskla, Ilmar Aru

Lavastuses kasutatav auto: Ford Fiesta 1994

Automehaanikud: Meinar Mäesalu, Kaspar
Kaabel, Lauri Liblik, Rene Nurges, Sander
Veermäe, Liis Kranich ja Meelis Saar

Tallinna Linnateatri toetajad ja koostööpartnerid

Tallinna Kultuuriamet
Kultuuriministeerium
Eesti Kultuurkapital

Hooaja peatoetaja Utilitas
Suurtoetajad Espak, Nordecon, ABC Motors

Toetajad Advokaadibüroo COBALT, Advokaadibüroo TurnStone, Collistar, Dr. Hauschka, Floorin, Igepa, Ilotrükk, LM Keskus, Medicum, MyFitness, Pariisi Vesi, Pro Beauté, Ühisteenusused

Meediapartnerid Eesti Rahvusringhääling, Eesti Päevaleht, Meedius Eesti

Publikut kostitavad Paulig, Fazer Eesti, KAFO, Marmiton, Reval Kondiiter

Lavastust toetas Uuskasutuskeskus
Täname: Tõnis Korts (Eesti Jahimeeste Selts), Jarek Samm

LEIDA RAMMO LINNATEATRI FOND

Eesti Rahvuskultuuri Fondi juures tegutseva Leida Rammo Linnateatri fondi eesmärgiks on toetada Tallinna Linnateatrit ning tunnustada teatri loomingulist kollektiivi.

Annetusi Leida Rammo Linnateatri fondile saab teha:

Saaja: Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pank: EE672200221001101347 SWEDBANK

Selgitus: Annetus Leida Rammo Linnateatri fondi